

UPPDRAG FÖR HABILITERING I ÖPPENVÅRD

1 Mål och inriktning

I enlighet med Socialstyrelsens definition innebär rehabilitering insatser som skall bidra till att en person med medfödd eller tidigt förvärvad funktionsnedsättning, utifrån dennes behov och förutsättningar, utvecklar och bibehåller bästa möjliga funktionsförmåga samt skapar goda villkor för ett självständigt liv och ett aktivt deltagande i samhällslivet.

Vårdgivaren erbjuder med alla sina verksamheter en trygg och säker rehabilitering med god kvalitet och förtroendefulla relationer. Verksamheten skall utgöra ett kompletterande expertstöd för målgruppen.

Vårdgivaren skall svara för målgruppens behov av rehabiliteringsinsatser i form av behandling, råd och stöd som inte kräver sjukhusens resurser, annan särskild kompetens eller som täcks av annan huvudmans ansvar. Vårdgivaren skall utifrån ett hälsofrämjande synsätt främja delaktighet och samarbete med brukaren och dennes närstående. Brukarens motivation och delaktighet bidrar till att rehabiliteringsinsatserna skapar förutsättningar för att leva ett liv efter egna val.

Vid insatser i hemmet skall brukarens hemmiljö respekteras och en anpassning av insatserna skall ske utifrån brukarens enskilda förutsättningar.

Välfungerande samverkan är en grundläggande förutsättning för att nå ett gott resultat av alla insatser. Samverkan med närstående, andra vårdgivare och huvudmän skall bedrivas på ett sådant sätt att patienten upplever insatserna/stödet som en helhet.

Helhetssyn, kontinuitet, delaktighet, närhet och tillgänglighet skall vara grundstenarna i verksamheten.

Brukarnas behov skall vara styrande för verksamhetens form och innehåll.

Brukarna skall ha inflytande och medbestämmande över de insatser som ges.

2 Uppdrag

Uppdraget omfattar;

- habiliteringsinsatser för barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning, i form av behandling, råd och stöd vid lokala och/eller länsövergripande habiliteringsenheter med mottagningsverksamhet och besök i miljön där brukaren vistas
- insatser för närstående till personer med funktionsnedsättning
- verksamhet med inriktning på kunskapsspridning om funktionsnedsättningar.

3 Målgrupper

- (a) Barn och ungdomar med fysiska funktionsnedsättningar och med behov av habilitering i öppenvård i mer än sex månader.
- (b) Vuxna personer med medfödda eller tidigt förvärvade rörelsehinder och behov av varaktig habilitering i öppenvård.
- (c) Personer med utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd och Aspergers syndrom.
- (d) Personer med betydande begåvningshandikapp efter förvärvad hjärnskada.
- (e) Personer med stora och varaktiga funktionsnedsättningar, som har omfattande behov av stöd eller service.
- (f) Barn och ungdomar med epilepsi eller allvarlig språkstörning. En översyn av uppdraget för barn och ungdomar med epilepsi kommer att genomföras under 2009.
- (g) Barn, ungdomar och unga vuxna med ADHD.
- (h) Barn, ungdomar och vuxna med eller på väg mot dövblindhet.
- (i) Vuxna barndomsdöva, vuxna gravt hörselskadade som har teckenspråk som

sitt första språk, vuxna hörselskadade personer med utvecklingsstörning som använder tecken kommunikation.

(j) Närstående till ovan angivna målgrupper.

Till grupp (a) hör barn och ungdomar med rörelsehinder eller med flerfunktionsnedsättning. I gruppen ingår även barn, som av andra orsaker har motoriska svårigheter och är i behov av varaktiga habiliteringsinsatser, till exempel barn med cystisk fibros eller hjärtsjukdom.

Grupp (f) får idag sitt medicinska omhändertagande och behandling inom annan verksamhet och får ett kompletterande psykosocialt stöd av vårdgivaren.

Grupp (i) får idag sitt medicinska omhändertagande och behandling inom annan verksamhet och får ett kompletterande psykosocialt stöd av vårdgivaren.

4 Vårdtjänst

Vårdtjänsten omfattar:

Vårdgivaren skall ha ett brett utbud av insatser, som motsvarar de olika behov personer med funktionsnedsättningar har. Insatserna kan ges individuellt eller i grupp. Vårdgivaren skall aktivt arbeta med metodutveckling och patientsäkerhetsfrågor.

Information om olika behandlingsmöjligheter som bygger på evidensbaserad kunskap skall ges till brukare och vårdnadshavare/god man. Vårdgivaren skall informera brukaren om andra vårdgivare av habilitering som landstinget har avtal med, om det är relevant utifrån brukarens behov.

Vårdgivaren skall erbjuda habiliteringsinsatser i form av behandling, råd och stöd, konsultation och kunskapsöverföring. Insatserna ska syfta till att minska konsekvenserna av funktionsnedsättningen genom direkta insatser till brukare och/eller genom stöd och konsultation om brukare till personer i brukarens närmiljö.

Vårdgivaren skall förskriva hjälpmedel kopplat till rehabiliterings/habiliterings

processer.

Habiliteringsinsatser på individnivå kan vara:

- Kartläggning av brukarens förmågor samt hans/hennes livssituation och funktionshinder.
- Behandling i syfte att bibehålla/förstärka brukarens förmågor eller förhindra försämring av förmågor.
- Psykologiskt och socialt stöd till brukaren och dennes närstående.
- Förmedling av kunskap och instruktioner till personer i brukarens närmiljö där brukaren skall tillämpa och utveckla sina förmågor t ex förskola, skola och daglig verksamhet.
- Information till brukare, närstående, personal och övriga personer i brukarens omgivning om funktionsnedsättning och dess konsekvenser.

Vårdgivaren skall:

- Tillgodose den enskildes behov av kunskap om innebörden av sin funktionsnedsättning. Vårdgivaren har dessutom ett fortlöpande aktivt informationsansvar gentemot brukarna och deras närstående i frågor som rör generella samhällsinsatser.
- Förmedla kunskap och ge instruktioner till personal som finns i brukarens närmiljö i samband med behandling till brukare eller som en del i den insats som erbjuds brukaren.
- Speciellt uppmärksamma och säkerställa att de inom målgruppen som har invandrarbakgrund eller är flyktingar får habiliteringsinsatser på lika villkor som andra.
- Tillhandahålla en upplysningsverksamhet för bred information om funktionshinder och ge service såväl via datorkommunikation som via telefon.
- Främja forskningsanknuten verksamhetsutveckling och samverkan med universitet och högskolor.
- Svara för, tillsammans med leverantörer av hjälpmedel, att kunskap om kognitiva hjälpmedel och metoder utvecklas, beskrivs och att dessa

överensstämmer med evidens inom området samt att kunskapen sprids till all personal inom Vårdgivarens verksamheter i syfte att kunna erbjuda kognitivt stöd till barn och ungdomar.

- Initiera rehabilitering och andra hälso- och sjukvårdsinsatser.
- Förskriva hjälpmedel.
- Särskilt beakta ungdomar som grupp och erbjuda adekvata insatser som ungdomar och unga vuxna är i behov av.
- Särskilt beakta små barn med autism eller autismliknade tillstånd. Vårdgivaren ska ge handledning till föräldrar och förskolepersonal till minst 35 förskolebarn som får högintensiv (minst 25 tim/v) och tidigt insatt träning.
- Erbjuder habiliteringsinsatser till ungdomar och vuxna personer med förvärvad hjärnskada.
- Genomföra en motorisk bedömning av barn/ungdomar på uppdrag av barnläkar- och BUP-mottagningar i anslutning till att de genomgår en neuropsykiatrisk utredning.
- På ett aktivt sätt arbeta med information och kunskapsspridning avseende till exempel funktionshinder, levnadsvillkor för personer med funktionsnedsättning och lagstiftning inom området.
- Ha ett särskilt ansvar att såväl lokalt som på länsnivå bedriva utbildning/kunskapsöverföring till föräldrar och andra närstående till brukare.
- Beakta behovet av information och utbildning till de brukare som har invandrar/flykting bakgrund.
- Erbjuder information/förmedla utbildning till brukare som har en ovanlig diagnos. Behovet av sådana insatser till barn och ungdomar och deras familjer ska värnas.

- Vårdgivaren ska erbjuda Taltjänst vilket innebär kommunikationsstöd för personer med röst-, tal- eller språkskada.

5 Tillgänglighet

5.1 Öppettider

Vårdgivaren ska anpassa telefon-, öppethållande- och mottagningstider efter brukarnas behov.

Lokala och länsövergripande habiliteringscenter ska vara öppna 40 timmar per vecka, dock minst måndag – fredag mellan klockan 09.00 – 15.00, övrig tid disponeras så att det passar brukarnas behov. Brukarna ska ha möjlighet att besöka vårdgivaren på kvällstid.

5.2 Telefon mm

Telefontiden ska anpassas till brukarnas behov, dvs vid förläggning av telefontiden ska hänsyn tas till de tider brukarna har möjlighet att ringa. Vårdgivaren skall vid behov lämna ut behandlarnas direktnummer/mobilnummer till brukarna. Vid de tider då Vårdgivaren inte har öppet ska telefonsvarare ge information om mottagningens öppettider. På telefonsvararen ska det även vara möjligt att lämna meddelande. Används telefonsvarare ska den avlyssnas inom 4 timmar under dagtid.

Habiliteringscenter ska vara tillgängliga per telefon minst 08.00 – 15.00 varje vardag för rådgivning och bokning av tid.

Handikappupplysningen ska vara tillgänglig per telefon mellan 08.00 – 16.30 varje vardag. Öppettiderna kan om behov föreligger utökas.

Vårdgivaren ska vara ansluten till tjänsten ”Mina Vårdkontakter” på www.vardguiden.se.

5.3 Väntetider

Vårdgivaren skall erbjuda tid inom 30 dagar efter ansökan om insatser. Vårdgivaren ska prioritera brukare som har en pågående kontakt med

öppenvårdsteamet för personer med grava beteendestörningar (VUB-teamet).

6 Kompetens

Vårdgivaren åtar sig att hålla personal med en sådan kompetens som medför att de i avtalet angivna kraven kan uppfyllas. Personer med egna erfarenheter av funktionsnedsättning bör finnas bland personalen.

Vårdgivaren ska ansvara för att personal som arbetar med små barn med autism får tillgång till konsultation av läkare minst 40 timmar per månad.

Personalen som ansvarar för habiliteringen ska bl a utgöras av psykolog, socionom, sjukgymnast, arbetsterapeut, pedagog och logoped.

7 Vårdprogram och kvalitetsregister

7.1 Riktlinjer

Vårdgivaren skall följa för uppdraget tillämpliga:

- nationella riktlinjer
- SBU:s kunskapsöversikter
- SLL:s vårdprogram och fokusrapporter som finns på www.uppdragsguiden.sll.se.
- rekommendationer avseende neuropsykiatriska utredningar som finns på www.uppdragsguiden.sll.se.

7.2 Kvalitetsregister

Vårdgivaren skall rapportera till relevanta kvalitetsregister.

För detta uppdrag avses för närvarande Uppföljningsprogram för barn med cerebral pares (CPUP).

8 Samverkan

Vårdgivaren ska kontinuerligt samverka med andra vårdgivare inom landstinget och med vård-/omsorgsgivare i länets kommuner.

Riktlinjer för samverkan ska dokumenteras i skriftliga överenskommelser som följs upp, utvärderas och revideras.

Då Vårdgivaren inte har i uppdrag att tillhandahålla läkarkompetens till brukarna skall Vårdgivaren samverka med andra enheter som har sådan läkarkompetens som behövs för att en fullvärdig habilitering ska kunna erbjudas. Exempel på sådana vårdgivare för barn är barnmedicin/barnhabilitering på Karolinska Universitetssjukhuset och Södersjukhuset, hörselhabilitering på Karolinska Universitetssjukhuset, barnläkarmottagningar samt barn och ungdomspsykiatri.

För att förbättra det barnpsykiatriska stödet till barn och ungdomar med funktionsnedsättning ska ett aktivt samarbete mellan Vårdgivaren och barn och ungdomspsykiatri finnas.

Den gemensamma policy med riktlinjer för kommunerna i Stockholms län och Stockholms läns landsting "Barn och ungdomar som behöver särskilt stöd från såväl kommunen som landstinget" (BUS-policyn) ska vara vägledande i samverkan med kommunerna vad gäller barn och ungdomar som behöver särskilt stöd.

För att förbättra det psykiatriska stödet till vuxna med funktionsnedsättning ska ett aktivt samarbete finnas mellan Vårdgivaren och allmänpsykiatri.

Vårdgivaren skall känna till och följa de beslut om och riktlinjer i samverkansöverenskommelser samt samverkanspolicys som finns mellan Stockholms läns landsting och andra huvudmän, se Uppdragsguiden. Vårdgivaren skall delta i arbetet med att anpassa och utveckla dessa till lokal nivå.

Landstinget och kommunen skall gemensamt utarbeta rutiner för samordning av insatser för den enskilde brukaren. Vårdgivaren skall delta i detta arbete. En väl fungerande samordning är grundläggande för ett gott resultat av insatserna för den enskilde. Planering av samordningen skall genomföras tillsammans med den enskilde och med respekt för dennes självbestämmande och integritet. Den som har utsetts att ansvara för samordningen skall också ansvara för att en plan för samordningen upprättas och dokumenteras.

Vårdgivaren skall aktivt bidra till samordning för brukare som har behov av vård och omsorg från flera vårdgivare och huvudmän. Vårdgivaren skall säkerställa sin medverkan i vårdkedjan och tillse, ur ett brukar- och närståendeperspektiv, att den blir så sammanhängande som möjligt.

Vårdgivaren skall aktivt delta i och vid behov ta initiativ till vårdplanering i samverkan med andra vård- och omsorgsgivare.

9 Brukarfokuserad vård

Brukarfokuserat förhållningssätt

Bemötandet av brukare och närstående skall kännetecknas av empati och engagemang i syfte att skapa en förtroendefull dialog där brukarens autonomi värnas. Vården skall utveckla brukarens egna förmågor.

Förutsatt brukarens godkännande skall närstående uppmuntras att medverka i vården i syfte att kunna stödja brukaren.

Brukarfokuserad information, vägledning och utbildning

Vårdgivaren skall ge brukaren skriftlig information om verksamheten samt individuellt anpassad information om sin funktionsnedsättning och om befintliga metoder för råd, stöd och behandling.

Vårdgivaren skall ge brukaren information om namngiven person och kontaktuppgifter.

Vårdgivaren skall informera om de brukar- och anhörigorganisationer som finns.

Vårdgivaren skall vid behov informera om när man kan vända sig till sin kommun för att ansöka om bistånd.

Vårdgivaren skall informera om rätt och möjlighet att byta vårdgivare och möjlighet att byta behandlare.

Vårdgivaren skall erbjuda brukare och närstående utbildning i frågor relaterade

till funktionsnedsättning.

Vårdgivaren skall aktivt uppmärksamma minderåriga barn till brukare och deras stödbehov samt ta initiativ till nödvändig samverkan med andra aktörer i syfte att möta dessa behov.

Vårdgivaren skall erbjuda närstående skriftlig information, utbildning, stöd och vägledning på ett sådant sätt att det motsvarar såväl vuxnas som barns behov. I de fall närstående har behov av hjälp och stöd som inte ryms inom Vårdgivarens uppdrag, exempelvis riktade stödinsatser till syskon och barn till brukare, skall Vårdgivaren vägleda till och informera om organisationer och verksamheter som erbjuder sådant stöd.

Brukarfokuserade insatser

Brukare skall ges möjlighet att vara delaktig och påverka alla beslut som fattas i hela vårdkedjan, från planering till utförande av insatserna och utvärdering av dessa.

Om fortsatta insatser planeras skall en skriftlig habiliteringsplan¹ upprättas så snart som möjligt, dock senast vid tredje besöket. Minst 75 % av brukare som fått tre besök eller fler under året skall ha en habiliteringsplan.

Vårdgivaren skall stödja brukaren till hälsofrämjande livsstilsförändringar.

Jämlik vård

Brukarens behov av vård skall styra insatserna oavsett kön, ålder, funktionsnedsättning, social position, etnisk eller religiös tillhörighet eller sexuell identitet.

Vårdgivaren skall ha kunskap om, och analysera hur insatser fördelas mellan män och kvinnor avseende omfattning och innehåll, samt hur effekterna av vården skiljer sig åt mellan könen.

---

¹ Habiliteringsplanen upprättas tillsammans med brukaren, och i förekommande fall med närstående. I planen definieras ansvariga personer, insatser och mål för insatserna. Planen skall följas upp och vid behov omprövas tillsammans med brukaren.

10 Lokaler

Vårdgivarens lokaler skall ha god tillgänglighet för brukarna i länet. Lokalerna skall vara så belägna att god tillgång till allmänna kommunikationer finns.

Vårdgivaren skall samverka med berörda intresseorganisationer vid lokalplanering och ombyggnad.

Vårdgivaren skall genom tydlig skyltning beskriva vilken verksamhet som bedrivs.